

54.

Az RMP Kolozs tartományi pártbizottság tájékoztatója egy etnikai összetűzésről

Kolozsvár, 1956. december 17.

Román Munkáspárt
Kolozs Tartományi Bizottság

A Vadveremben történt erőszakos cselekedettel kapcsolatosan. Vadverem faluban 106 család lakik, amelyből csak 3 magyar, a lakosság többi része román. A Bartha család a volt Horváth Pál nagybirtokos telkére költözött ide. Jelenleg Bartha István (40 éves, két, 14 év alatti gyereke van) a vadveremi kollektív gazdaság elnöke. Vadverem faluban egy nagy vasgárdista és nacionalista fészek volt, ők elterjesztették a lakosságban a nacionalizmus és sovinizmus mérgeit. November 19-én a vadveremi kollektív gazdaság elnöke Nagyenyeden járt, hogy beadjon 30 juhot, a GTÁ munkájának törlesztésére. Hazatérve, Bagó faluban érdeklődött, hogy a kollektív gazdaság szekerei ott találhatók-e lucernával, a cséplésen. A szekereket még a cséplőgépnél találta, ezután hazaindult. Mielőtt hazaindult volna, elfogyasztott néhány liter bort, azokkal, akik a cséplésnél voltak, majd hazaindult Vadveremre. Útközben Bartha egy szekérben volt a 24 éves Viorel Stăjannal és a 19 éves Emil Onițăval. Egy adott pillanatban, Magyarlapád határánál, Viorel Stăjan fejével lefelé kidobta Barthát a szekérből, és villával fejbeütötte, azt mondva: „Menj, és parancsolgass Magyarországon”. [Stăjan] a villával folyamatosan ütötte, miközben azt mondta, hogy megöli, és bedobja a közelben lévő híd alá. A sötétben Barthának valahogy sikerült elmenekülnie, főleg hogy eltört a villa, és a szekérnél egy újabb eszközt kerestek, amivel üssék, hogy megöljék. Így sikerült éjszaka hazajutnia, összetörve, véresen, másnap kórházba utalták, ahol 8 napot volt, utána nem ment vissza a kollektívbe, mert megfenyegették, hogy megölik. December 11-én Bartha a feleségével együtt elment a szomszéd községbe, Magyarlapádra az apósáékhoz, ahol elesteledtek, és mivel félték éjszaka hazamenni, elkísérték őket a felesége testvérei, a 30 éves Papp József és a 27 éves Papp György, mindketten házasok, 1-1 gyerekük van. Megérkeztek Vadveremre, [ott] elfogyasztottak valamennyi italt, miután hazaindultak. De követte és kergette őket mintegy 10-12 vadveremi, villákkal, husángokkal és baltákkal, köztük Viorel Stăjan és Emil Oniță is. Mivel éjszaka volt és a mezőn mentek, Papp György elesett, és mire a testvére megpróbálta felemelni, utolérték és megtámadták őket. Papp Györgyöt súlyosan megsebesítették szekerével és más eszközökkel, Papp József el tudott szaladni. Mivel azt hitték, hogy a megtámadott halott, otthagyták a mezőn, ahonnan a rokonok szedték fel, és jelenleg kórházban van súlyos állapotban. A járási büro már az első esettől utasította a Milíciát és az ügyészségi szerveket, hogy vizsgálják ki [az esetet], de túlságosan felületesen kezelték a problémát, ami a második esethez vezetett, és

most sem dolgoznak elég komolyan [az ügyön]. A kollektív gazdaság elnöke, Bartha nem mer éjszaka otthon maradni, felesége Magyarlapádon van a szüleinél, a gyerekei Vadveremben, és segítséget kért, hogy el tudja hagyni a falut, mert megfenyegették, hogy petróleummal leöntik, és felgyújtják a házát, vagy valamilyen módon úgyis megölik. Szükséges, hogy az illetékes szerveink alaposan elemezzék a faluban kialakult helyzetet, mert e probléma mögött egy ellenséges akció van, hogy mindenáron felbomlasszák a kollektív gazdaságot, és hogy gerjesszék a románok és magyarok közötti gyűlöletet.

A Párt Tájékoztatási [ügyosztályának] instruktora
Balogh A.

Közli Andreescu A.-Nastasă L.-Varga A. (szerk.): Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Maghiarii din România (1956-1968). Cluj-Napoca, CRDE, 2003, 236-237. p. (Az eredeti román nyelvű dokumentum lelőhelye: Arhivele Naționale Direcția Județeană Cluj, fond 13 - Comitetul Regional PCR Cluj, dosar 76/1956, 286-287. f.)

55.

Máthé János naplója

Magyarhermány, 1956. december 30.

A magyarországi robbanás hangjától a bukaresti zsarnokok is megijedtek. Kínos töprengések közben kényszerültek az évek óta ömlő ingyen javak nagy részéről lemondani. Megszüntették a búza, árpa, zab, kukorica, pityóka, széna, tej kényszer beszolgáltatását. (Lásd: *Előre* 1956. XII. 30. és 31-iki számok.)

Máthé János: Magyarhermány kronológiája 1944-1965. Budapest, Teleki László Alapítvány Könyvtára, K-3087/2005, 65. f.

56.

Jordáky Lajos naplója

Kolozsvár, 1956. december 31.

Másfél hónapig nem írtam semmit. Pedig ez a másfél hónap nagy történelmi horderejű dolgokat jelentett az emberiség, de különösen a magyarság történetében, továbbá társadalmi kérdések, főleg azonban a szocializmus történetében. Én magam mélyen megrendülten figyeltem mindent, ami ezekben a hetekben történt. Mint magyar és ember, mint magyar és szocialista minden idegszálammal átéltem a tragikus eseményeket. Milyen tragédia a szocializmus számára is, ami most történik. A nemzetközi viták jugoszláv és szovjet, német és lengyel, magyar és román, kínai és indiai, olasz és francia s a világ minden munkásmozgalmában új erjedést indítottak el. A következményei még beláthatatlanok. Az azonban bizonyos, hogy a sztálinizmus semmiképpen nem térhet vissza sem ideológiában, sem gyakorlatban. A sztálinizmus fenntartása vagy restaurálása csak veszélyt